

Mitologia de l'Empordà

JOAN RIPOLL

La comarca de l'Empordà sol tenir bona premsa i, en conseqüència, presum d'abundant bibliografia; Josep Pla, un dels responsables d'aquesta abundància, deia que s'havien escrit "arroves, quintars de paper" sobre el tema. Una de les darreres aportacions és el llibre del periodista empordanès Jaume Guillaumet "L'Empordà dels escriptors", en el qual passa revista a les principals obres dedicades a l'afortunada contrada.

Parlar dels escriptors de l'Empordà ens transporta d'antuvi a plena època medieval, a la recerca del cronista per excel·lència, Ramon Muntaner, que havia nascut a Perelada l'any 1265. Val dir, però, que la mitificació de la comarca no es produïx fins a les darreries del segle XIX, a partir de l'extensa "Història del Ampurdán", obra en vuit volums de l'investigador Josep Pella i Forgas; també, si fa no fa per la mateixa època, pels "Records d'un excursionista" de Carles Bosch de la Trinxeria, que hi explica paisatges i costums.

Serà, però, el poeta Joan Maragall el qui edificarà el mite que ha perdurat fins als nostres dies. Descobreix la comarca de retorn del viatge de nuvis el 1892 des del tren, i pocs anys després és invitat a Figueres a presidir una Festa de la Belleza, i en el discurs que hi pronuncia n'inicia l'elogi: "Salut, noble Empordà, cel vengejat, terra neta, mare de gent valenta i franca, hostel de treball i sa alegria, pubilla del Pirineu i el mar, capçal de la pàtria, mirall de Catalunya..." Paraules que després rimarà en la que ha d'esdevenir famosa sardana "L'Empordà", amb música del mestre Enric Morera: plana riallera, palau del



Vista de Vilanant

DS

"Serà el poeta
Joan Maragall el qui
edificarà el mite que
ha perdurat fins als
nostres dies"

vent, trobada del pastor i la sirena, etc.

Trobarem noves referències en els "Drames rurals" de Víctor Català, i en alguna obra de Josep Pous i Pagès, entre altres autors, i sobretot en l'exaltació que en fa Pere Coromines a "Les gràcies de l'Empordà": són les trenta-dues que hi troba en el que qualifica de poema en prosa, entre les que

comptem la gent, la ciutat, les muntanyes, la tramuntana, el Cap de Creus, les ruïnes de Sant Pere de Roda, la creu de Vilabertran, les sardanes de la Festa Major, i tantes altres. Aquest entusiasme s'haurà reflectit abans per obra de Ferran Agulló en batejar, en dos articles a "La Veu de Catalunya", la costa de l'Empordà amb una expressió que ha fet fortuna: la Costa Brava.

Es prou sabut, no obstant, que el gran valedor de la contrada fins ara ha estat Josep Pla, empordanès de Palafrugell, el qual en un dels seus primers llibres, "Coses vistes" de 1925, tracta d'aiguilar tant d'entusiasme: "Avui l'esperit de l'Empordà és una cosa passada de moda". Però pocs anys després, a partir del "Viatge a Catalunya" de 1934, començarà la seva particular mitologia empordanesa; contemplant un dels seus paisatges, en dirà: "Tindreu, al capdavant, un dels paisatges més bells del món, potser el millor de Catalunya, de tanta personalitat, en tot cas, com els millors d'Itàlia..." Seguiran, després de la guerra, la "Guia de la Costa Brava", "Cadaqués", i la "Guia de Catalunya", fins que en l'edició de Destino de l'obra completa surt, el 1968, el volum "El meu país", punt de referència de la seva visió de la comarca: els límits, el clima, el vent, la cuina, els pagesos, els pescadors, la festa i les sardanes, Palafrugell i altres pobles...

Formulador d'una veritable teoria de l'Empordà, Pla dona a conèixer cap als anys vint el país als poetes barcelonins. El primer és Josep Maria de Sagarra, al qui seguiran Tomàs Garcés i J.V. Foix: només que aquests s'enamoren i s'instal·len al nord, al Cap de Creus, a Cadaqués i al Port de la Selva, quan Pla

els convidava al seu confortable Empordanet, a Palafrugell, amb les muntanyes cobertes de pins, mentre que allà dalt no s'hi troba res d'això: "Port de la Selva us presenta un paisatge que més que sensual és cerebral, més que posseït és imaginat, més que real és somiat... No és estrany que agradi tant als artistes i al literats".

Crec que podríem establir una mena de geopoètica de l'Empordà, els representants de la qual serien, al nord, al Cap de Creus, J.V. Foix; al sud, a l'Empordanet, Josep Pla; i entremig, amb seu a Figueres, Carles Fages de Climent, un poeta considerable que no tingué gaire sort per raons més polítiques que literàries, forjador d'altres mites empordanesos amb "Les bruïnes de Liers", la "Balada del Sabater d'Ordís"—un marginat que dirigeix els vents amb una canya—i l'"Oració del Crist de la Tramuntana" que, mort el poeta, pintarà Dalí en homenatge pòstum.

Hi ha molts més glossadors de l'Empordà, i em sembla que tots el qui hi hem passat en tenim la nostra pròpia imatge. Pel que fa a la meua experiència —ja que em vanto de ser descendent d'empordanesos—, la centro en dos eixos representatius: a l'Alt Empordà, el poble de Vilanant, terra de secà de vinyes i oliveres, amb vistes al Canigó i la Mare de Déu del Mont, i escassament remullada pel modest Manol; al Baix Empordà, Verges, cruïlla de carreteres, terra ubèrrima alimentada pel Ter generós, amb vistes al Montgrí, promesa d'obertura al Mediterrani, un mar tan grec com empordanès. Dels dos servo preuats records d'infància i joventut, i d'ambdós basteixo la meua personal mitologia empordanesa ■